

BEHEERADVIES

Wormenbestrijding bij grazers in de natuur

Foto: Natuurmonumenten, M. Bos.

Deze zomer verscheen de OBN-brochure Wormenbestrijding bij grazers in de natuur. De folder gaat in op het effect van ontwormingsmiddelen op de natuur en hoe veehouders en dierenartsen het gebruik van deze middelen tot een minimum kunnen beperken. Ontwormingsmiddelen doden immers niet alleen de wormen in het vee, maar ook het bodemleven en de insecten die in en op de mest leven. Heel belangrijke informatie voor veehouders en terreinbeheerders die vee inscharen in natuurterreinen.

De brochure is een initiatief van de Expertgroep Fauna van OBN Natuurkennis, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer en legt het een en ander helder uit. Maar waarom is deze brochure eigenlijk nog nodig, want het is toch al langer bekend dat ontwormen slecht is voor de natuur? Meta Rijks, ecooloog bij Staatsbosbeheer en voorzitter van de Expertgroep Fauna: "Klopt, maar in de praktijk blijkt dat de middelen nog steeds gebruikt worden. Kennelijk is nog niet iedereen op de hoogte van de schade die ze veroorzaken. En belangrijk om te zeggen: de middelen worden met de allerbeste bedoelingen gebruikt, namelijk om het welzijn en de gezondheid van de dieren te bevorderen. Natuurlijk zijn we er als natuurbeheerders blij mee dat mensen goed voor hun dieren willen zorgen, maar de gevolgen overzien veel mensen blijkbaar niet. Ook weten veel mensen niet dat er vaak alternatieven zijn."

Ook in oppervlakte- en grondwater

Er zijn verschillende manieren waarop ontwormingsmiddelen in de natuur terecht kunnen komen. Na het toedienen van een middel via de bek of op de vacht van een dier komt een groot deel in de mest terecht, waar het de mestfauna schaadt. Dit is met het blote oog zichtbaar door het ontbreken van larven van mestkevers en vliegen in de mest. Het gevolg is 'dode' mest die langer in het grasland blijft liggen en die het vee uiteindelijk dwingt om gras te eten dat verontreinigd is met mest. Onder de mest zijn de middelen vaak nog tot op 20 centimeter diepte te vinden en richten daar ook nog eens schade aan aan het bodemleven.

Ontwormingsmiddelen die op de vacht worden toegediend, kunnen bij regen afspoelen naar de omgeving. Daarnaast gebruiken vogels verontreinigde haren als nestmateriaal en zorgen ze zo voor verdere verspreiding. Ontwormingsmiddelen hebben niet alleen effecten op dieren, maar ook op de kieming van zaden die door vee verspreid worden. Ook kunnen ontwormingsmiddelen in de natuur terecht komen door het uitrijden van mest van dieren die met deze middelen behandeld zijn. Sommige ontwormingsmiddelen worden ook al gevonden in het oppervlakte- en grondwater.

Geen preventieve behandeling

De brochure doet uit de doeken hoe een veehouder of terreinbeheerder kan voorkomen dat de schadelijke middelen in de natuur belanden. Het allerbelangrijkste advies is dat het niet nodig is om de dieren preventief te behandelen. Vervolgens komt het erop aan dat veehouders en beheerders moeten zien te voorkomen dat er zware besmettingen met bijvoorbeeld leverbot of wormen optreden. Ook daar geeft de brochure de nodige tips voor: laat in het seizoen inscharen, niet te hoge veedichtheden en niet te natte percelen.

Onderwijs

En als het dan toch nodig is om een besmetting de kop in te drukken, zijn er eigenlijk geen 'slechtere' of 'betere' middelen. Voorheen waren

Mestkevers. In Nederland komen maar liefst 250 soorten insecten, spinnen en duizendpoten voor die voor hun voedsel, schuilplaats of kraamkamer afhankelijk zijn van mest. Foto's: Natuurmonumenten, Geurt Besseling (links), Hans Bugter (rechts).

nog wel zware en heel schadelijke middelen beschikbaar, maar die zijn al jaren niet meer toegestaan. Het is dus vooral belangrijk dat de veehouder goed nadenkt over de manier, het tijdstip en de plaats waarop ze de middelen gebruiken. De brochure geeft per diersoort en per type besmetting weer hoe je de beste keuze kan maken.

Meta Rijks: "Beheerders kunnen de brochure voor hun eigen kennis gebruiken, maar de brochure is ook nuttig voor de communicatie met de pachters. Met de brochure in de hand kun je samen bedenken wat in een bepaald geval de beste oplossing is. Wat dat betreft zijn we ook blij dat de brochure in samenwerking met veeartsen is gemaakt. Ook zij hebben het beste

Foto: Natuurmonumenten, Ilja Zonneveld.

met de dieren voor en ondersteunen de werkwijze en overwegingen die we in de brochure hebben beschreven. Daarnaast is het goed de brochure in het onderwijs te verwerken. Ook al is de informatie niet heel anders als tien jaar geleden, het blijkt dat veel mensen de kennis niet paraat hebben. Dat geldt dan niet alleen voor de landbouwopleidingen maar ook voor de opleidingen voor beheerders." ◉

→ De brochure is te vinden via <https://tinyurl.com/wormenbestrijding>

RAAD EN DAAD

Beleidsmakers en beheerders zitten vaak met kennisvragen waarvan het antwoord niet direct is terug te vinden in een rapport. En dat terwijl collega's en wetenschappers het antwoord vaak wel in hun hoofd hebben of relatief gemakkelijk kunnen formuleren. Voor dit soort vragen hebben we de Raad en Daad-functie in het leven geroepen.

Voor de beantwoording wordt geen nieuw onderzoek uitgezet, maar gebruiken de OBN-deskundigen beschikbare resultaten en ervaringen, die op een nieuwe manier gebundeld worden. In het Uitvoeringsprogramma Natuur zijn extra mogelijkheden voor deze vorm van adviseren, omdat het kortere trajecten mogelijk maakt, die sterk praktijk- en probleemoplossend gericht zijn.

- Het advies wordt gepubliceerd zodat ook andere beheerders daarvan kunnen leren.
- Het advies is gratis. De tegenprestatie voor de aanvrager is om de resultaten van het advies breder te delen in bijvoorbeeld een workshop of presentatie.
- Kijk voor eerdere Raad en Daad-adviezen op de website Natuurkennis onder 'Beheeradviezen'.

Voor het aanvragen van een Raad en Daad advies kunt u contact opnemen met g.vanduinhoven@vbne.nl

OBN Nieuws is een uitgave van de VBNE. Een pdf-versie vindt u op www.natuurkennis.nl.
Redactie: Geert van Duinhoven
Redactie-adres: VBNE, Princenhof Park 7
3972 NG Driebergen, info@vbne.nl
Lay-out: Communicatiebureau De Lynx

samen werken aan
natuurherstel